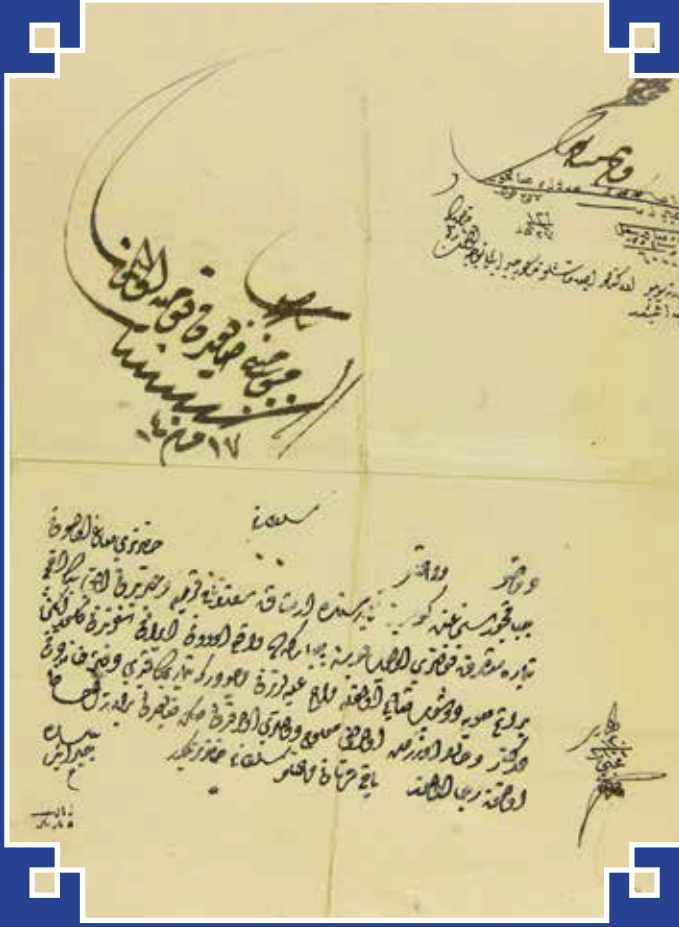

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Yıl / Year: 3 Cilt / Volume: 3 Sayı / Issue: 1
Temmuz / July 2016

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

Yıl / Year: 3 Cilt / Volume: 3 Sayı / Issue: 1
Temmuz / July 2016

Onursal Editör / Honorary Editor
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK

Editör / Editor
Prof.Dr. Orhan BAŞARAN

Editör Yrd. / Co-Editor
Prof.Dr. Abdulkaki ÇETİN – Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ – Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN

Sayı Editörü / Editor of Issue
Yrd.Doç.Dr. Nevzat KELEŞ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Responsible Editor
Müslim AYYILDIZ

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü / Advertising and Public Relations Manager
M. Emin YETİŞİR

Yayın Kurulu / Editorial Board
Prof.Dr. Abdullah BAYRAM (Nişantaşı Ünv.),
Prof.Dr. Hüseyin Hüsnü GÜNDÜZ (İstanbul Yeni Yüzyıl Ünv.),
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.),
Doç.Dr. Abdullmuttalip ARPA (İstanbul Sabahattin Zaim Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Abdülhakim BEKİ (İstanbul Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN (Bingöl Ünv.), Dr. Adil BOR (DİB Haseki Eğitim Merkezi)

Danışma Kurulu / Advisory Board
Prof.Dr. Abdulkaki ÇETİN (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Abdullah ÇELİK (Harran Ünv.),
Prof.Dr. Abdullah DİKEN (Konya Necmettin Erbakan Ünv.), Prof.Dr. Ahmet GÜRBÜZ (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Cemalettin ERDEMCİ (Siirt Ünv.), Prof.Dr. Eşref TAŞ (TBMM),
Prof.Dr. Giyasettin ARSLAN (Fırat Ünv.), Prof.Dr. H. İbrahim BULUT (İstanbul Ünv.),
Prof.Dr. Hikmet TAN (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Hüseyin HANSU (İstanbul Ünv.),
Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK (İstanbul Ünv./ Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet BARCA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.),
Prof.Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Ünv.), Prof.Dr. Muhsin HALİS (Sakarya Ünv.),
Prof.Dr. Nazım HASIRCI (Dicle Ünv.), Prof.Dr. Orhan BAŞARAN (Bingöl Ünv.),
Prof.Dr. Ramazan SOLMAZ (Bingöl Ünv.), Prof.Dr. Sahip BEROJE (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Prof.Dr. Yılmaz BİNGÖL (Yıldırım Beyazıt Ünv.),
Doç.Dr. Abdullah TAŞKESEN (Sakarya Ünv./ Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Abdülhakim KOÇIN (TBMM),
Doç.Dr. Enver ARPA (Ankara Sosyal Bilimler Ünv.), Doç.Dr. Metin YİĞİT (Dicle Ünv.),
Doç.Dr. Mustafa KIRKIZ (Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Nusrettin BOLELLİ (Bingöl Ünv.),
Doç.Dr. Vehbi TÜREL (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Abdulnasır SÜT (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ahmet KAYINTU (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Bilal BAĞIŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. İsmail NARİN (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Muhiittin ÖZDEMİR (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Sezayi KÜÇÜK (Sakarya Ünv.),
Abdullah DEMİR (BOA)

Sayı Hakemleri / Referee Board of This Issue
Prof.Dr. Orhan BAŞARAN (Bingöl Ünv.), Doç.Dr. Seyit Battal UĞURLU (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Abdülaziz KARDAŞ (Van Yüzüncü Yıl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Erkan AVŞAR (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Metin EREN (Van Yüzüncü Yıl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Ercañ ÇALIŞ (Van Yüzüncü Yıl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Ömer SARAÇ (Ondokuz Mayıs Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Cafer ÖZDEMİR (Ondokuz Mayıs Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Yılmaz İrmak (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Mehmet Özger (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Naim ÖNER (Bingöl Ünv.), Yrd.Doç.Dr. Ömer TOKUŞ (Bingöl Ünv.),
Yrd.Doç.Dr. Sırrı TİRYAKİ (Bingöl Ünv.)

Bingöl Araştırmaları Dergisi, yılda iki sayı olarak yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir. Yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayımlanan yazıların bütün yayın hakları yayıncı kuruluşa ait olup, izinsiz, kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz ve elektronik ortama aktarılamaz.

Bu dergi, Bingöl Üniversitesi Bingöl Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin ilmi katkısı ve Bingöl Belediye Başkanlığı'nın desteğiyle yayımlanmaktadır.

ISSN: 1309-369X

Dizgi ve İcdüzen: Ankara Dizgi Evi

Baskı: Ankamat Mat. San. Ltd. Şti.

Birinci Basım: Aralık 2017

Derginin Yönetim Yeri

İstiklal Mah. Mithat Paşa Cad. Ağaoglu Pasajı No:9 Kat 1/4 Ümraniye/İstanbul

e-posta: bingoldergisi@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

TAKDİM /Yücel BARAKAZI	5
EDİTÖRDEN /Orhan BAŞARAN	7
SAYI EDİTÖRÜNDEN /Nevzat KELEŞ	9
Mehmet Şirin AYIŞ ŞEYH AHMED ÇAPAKÇURÎ VE MEKTUPLA İRŞAD ÖRNEĞİ	11
Ferhat APUHAN KIBRIS MESELESİ VE BİNGÖLLÜ KIBRIS GAZİLERİ'NİN NAZARIYLA 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI -I	35
Yılmaz IRMAK BİNGÖL GELENEKSEL ÇOCUK OYUNLARI	67
Nebi BUTASIM BİNGÖL “ARAKONAK” HALÇALARINDAN BAZI ÖRNEKLER	87
Recai BAZANCİR FOLKLOR DERLEMELERİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	99
Ferhat ÇİFTÇİ AYDIN AFACAN'IN “METRUK ŞEHİR” ŞİİRİNDE MEKÂNSAL POETİKA	115
Ahmet ÖZDEMİR KİTAP TANITIMI	125

TAKDİM

Muhterem okurlar!

Bingöl Araştırmaları Dergisi'nin yeni çıkan her bir sayısının bizlere apayrın bir mutluluk, apayrın bir heyecan bahşettiğini belirtmeliyim. Zira her bir sayı ile birlikte şehrimiz hakkında çoğu kez ya yeni bilgilere ulaşma şansını yakalamış oluyoruz, ya da unuttuğumuz çeşitli bilgilerimizi tazeleme fırsatı bulmuş oluyoruz. Hal bytle olunca, herhangi bir sayıyı okuyanlar, bir sonraki sayının çıkacağı zamanı sabırsızlık ve merak içinde beklemeye başlıyorlar. İşte *Bingöl Araştırmaları Dergisi*'nin beşincisi olan bu sayı vesilesiyle, bize bu hazzı yaşatan değerli makale yazarları başta olmak üzere, Dergi'nin gün yüzüne çıkmasında emeği geçen herkese, Bingöl Belediye Başkanı olarak tüm hemşehrilerim adına şükranlarımı sunuyorum. Bu noktada Dergi'nin Onursal Editörü olan Bingöl Üniversitesi Rektörü Sayın Prof.Dr. İbrahim ÇAPAK Bey'e de teşekkürlerimi ifade ediyor ve bu çalışmaların devam ettirilmesi beklentisi içerisinde olduğumu hasseten belirtmek istiyorum.

Yücel BARAKAZİ
Bingöl Belediye Başkanı

EDİTÖRDEN

Değerli okurlar!

Bingöl Araştırmaları Dergisi'nin 5. sayısı ile karşınızdayız.

Öncelikle, dergimizin ortaya çıkış sürecinden şu ana kadar emeği geçen bütün meslektaşlarıma ve özellikle de dergiyi kurumsal kimliğine kavuşturan Rektörümüz Sayın Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK'a teşekkürlerimi ifade etmek istiyorum. Derginin editörlüğünü, işlerinin yoğunluğundan dolayı Sayın ÇAPAK'tan devralmış bulunmaktayım. Dergimiz, bundan böyle Onursal Editör olarak Sayın ÇAPAK'ın himayelerinde yayımlanmaya devam edecektir.

Bingöl Araştırmaları Dergisi'nin yayımlanması noktasında Bingöl Belediyesi tarafından sağlanan katkılardan ötürü Belediye Başkanımız Sayın Yücel BARAKAZI'ye de şükranlarımı sunuyorum.

Farklı konularıyla Bingöl'ümüzün zenginliğini ve güzelliklerini gün yüzüne çıkararak dergimizin bu sayısının hazırlanmasında emeği geçen başta sayı editörümüz Yrd. Doç. Dr. Nevzat KELEŞ olmak üzere editör yardımcılara, yayın kuruluna, makale yazarlarına ve hakemlere de teşekkür ediyor ve Bingöl hakkında yeni bilgiler edineceğiniz değerli yazılarla sizleri baş başa bırakıyorum.

Prof. Dr. Orhan BAŞARAN

SAYI EDİTÖRÜNDEN

Değerli okuyucular!

Bingöl'ün tarihi ve kültürüyle ilgili bilgi birikiminin oluşmasına vesile olmasını temenni ettiğimiz *Bingöl Araştırmaları Dergisi*'nin 5. sayısını ilginize sunuyoruz.

Bingöl Araştırmaları Dergisi'nin bu sayısında Bingöl'ün tarihi, el sanatları, folkloru, edebî ve dinî/tasavvufî kültürüyle alakalı önemli bilgiler-tespitler ortaya koyan altı makale ve ayrıca bir kitap tanıtımı bulunmaktadır. Bu bağlamda dergide Mehmet Şirin Ayış tarafından Bingöllü bir din âlimi ve irşad faaliyetlerinin kaleme alındığı "*Şeyh Ahmed Çapakçuri ve Mektupla İrşad Örneği*", Ferhat Apuhan'ın Kıbrıs barış harekâtına katılan Bingöllü gazilerin tanıklığına dayalı olarak hazırladığı "*Kıbrıs Meselesi ve Bingöllü Kıbrıs Gazileri'nin Nazarıyla 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı -I-*", Yılmaz Irmak'ın Bingöl'de derlediği çocuk oyunlarını ele alan "*Bingöl Geleneksel Çocuk Oyunları*", halı sanatı özelinde Bingöl'ün el sanatları alanında zengin bir kültürel birikime sahip olduğunu gösteren Nebi Butasım'a ait "*Bingöl Arakonak Halçalarından Bazı Örnekler*", Recai Bazencir'in "*Folklor Derlemelerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*" başlığıyla Van, Mardin ve Bingöl yörelerinde geçmişten günümüze dek süren sözlü gelenek ürünlerini değerlendiren incelemesi ve Bingöllü yazar-şair Aydın Afacan'ın *Metruk Şiir*'ini konu alan Ferhat Çiftçi'nin "*Aydın Afacan'ın "Metruk Şehir" Şiirinde Mekânsal Poetika*" başlıklı makalesinin yanı sıra Ahmet Özdemir tarafından tanıtımı yapılan Bingöl Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Yılmaz Irmak'a ait *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Âşık Mahzuni Şerif ve Şiirleri* adlı eserin tanıtımı yer almaktadır.

Dergimizin bu sayısına makaleleriyle katkı sunan yazarlarımıza ve bu makaleleri özveri ve titizlikle değerlendiren hakemlerimize teşekkür ederiz.

Bingöl'e dair ilmi çalışmalara katkı ve ilim camiasına yararlı olması dileğiyle.

Sayı Editörü
Yrd. Doç. Dr. Nevzat KELEŞ

ŞEYH AHMED ÇAPAKÇURİ VE MEKTUPLA İRŞAD ÖRNEĞİ

Mehmet Şirin AYIŞ**

Özet

Şeyh Ahmed Çapakçuri, 1830 tarihinde Bingöl merkeze 20 km. mesafede bulunan Kur (Dikme) köyünde dünyaya gelmiştir. Çocukluğunda dini bilgilere kaşı ilgi duymaya başlayınca, babası, aldığı manevî bir işaret üzerine onu Palu'ya Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin yanına götürmüştür. Şeyh Ali Sebti'nin kontrolünde ilim ve tarikat eğitimini bitirip, her iki alanda da icazet almış, hayatının bundan sonraki kısmını, öğrendiği ilimlerle amel edip insanlara faydalı olmaya vakfetmiştir. Şeyhinin vefatından sonra uzun bir müddet Elazığ Harput'ta ikamet etmiş, bu süre içerisinde hem ibadetle meşgul olmuş, hem de irşad faaliyetlerinde bulunmuştur. Bir dönem Urfa'nın Siverek ve Viranşehir ilçelerinde kalmış, Birinci Dünya Savaşı yıllarında tekrar Harput'a dönmüş ve vefatına kadar burada ikamet etmiştir. Bu ve benzeri faaliyetlerinin yanında, ömrünün sonlarına doğru, gördüğü bir rüya üzerine kendisine mektup yazarak intisab etmek isteyen Kastamonulu Hattatzâde Muhammed İhsan Oğuz Efendi'yi, yazdığı mektuplarla irşad etmiştir. Şeyh efendi, yazdığı mektuplarda, müridine nasıl hareket edeceğini, hangi zikirleri ne kadar çekmesi gerektiğini, yaşadığı bazı manevî halleri, gördüğü rüyaları, tarikatta tevbe, rabita, zikir, murakabe, nefis mertebeleri ve bunların özellikleri ile ilgili pek çok hususu izah etmiştir. Bu mektuplarla İhsan Oğuz seyr u sülûkünü tamamlamış ve icazetnamesini almıştır. Bu şekilde Halidî-Nakşî yolu Muhammed İhsan Oğuz vasıtası ile Kastamonu ve çevresinde yayılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Ahmed Çapakçuri, İhsan Oğuz, Tarikat, Mektupla İrşad

SHEIKH AHMAD CHAPAKCHURY AND A CASE OF IRSHAD BY LETTER

Abstract

Sheikh Ahmad Chapakchury was born in the village of Kur (Dikme) at a distance of 20 km from Bingöl city centre in 1830. As he started to be interested in religious knowledge, his father took him to Sheikh Ali Sabti in Palu upon a spiritual sign. After completing his science and tariqa (spiritual path) education under the control of Sheikh Ali Sabti, he received an ijaza (permission to practice tariqa) in these two fields. Then, he dedicated his remaining life to acting according to his knowledge and being beneficial to people. Following his sheikh's death, he resided for a long time in Harput, Elazığ. Within this period, he was occupied with praying and do ershad (Islamic guidance) at the same time. In a term, he stayed in Siverek and Viranşehir districts of Urfa. He returned to Harput in the years of World War I, and resided there until his

* Bu makaledeki Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin hayatı ile ilgili kısım, "Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî ve Halidiliğin Bingöl Çevresi Üzerindeki Etkisi" adlı sempozyumda sunulan bildirden elde edilmiştir. Bkz. Mehmet Şirin Ayış, "Bingöl ve Çevresinde Halidilik", *Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî ve Halidiliğin Bingöl Çevresi Üzerindeki Etkisi (Ulusal Sempozyum)*, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 4-5 Mayıs, Bingöl 2017.

** Yrd. Doç. Dr., Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (msirinayis@hotmail.com).

death. In addition to these and other similar activities, he did irshad by writing letter for Hattatzadah Muhammad Ihsan Oğuz Effendi from Kastamonu who expressed his willingness to be attached with him upon a dream the latter had in the last part of his life. Sheikh Effendi explained his moreed (disciple) how to act, which and how many dhikrs (remembrance of Allah) to recite, some spiritual events he experienced, some dreams he had, a lot of issue related to tawba (repentance), rabita, dhikr, muraqabah (Islamic meditation), ego levels and its specialties. Ihsan Oğuz completed his sayr suluk (spiritual journey) by these letters and received his ijazatnama (permission certificate). By this way, Khalidi-Naqshi path spread around Kastamonu by means of Muhammad Ihsan Oğuz.

Keywords: Sheikh Ahmad Çapakçuri, Ihsan Oğuz, Tariqa, Irshad by Letter's.

Giriş

Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin hayatı hakkında en geniş bilgi, aynı zamanda halifesi de olan Hattatzâde Muhammed İhsan Oğuz tarafından kaleme alınmıştır.¹ İhsan Oğuz, bu bilgileri Harput Ulu Camii'nde İmam-Hatip olarak görev yapan ve aynı zamanda Şeyh Ahmed Efendi'nin halifelerinden olan Hacı Tevfik Rıfki Efendi'nin kendisine yazdığı mektuplara dayanarak kaleme aldığını ifade eder.²

Anlaşıldığı kadarıyla Şeyh Ahmed Çapakçuri hakkında daha sonraki dönemlerde yazılan bilgilerin hemen hepsinin dayanağı bu mektuplardır.

- 1 Muahmed İhsan Oğuz, 19 Haziran 1887 tarihinde Kastamonu'da doğdu. Hattatlar diye bilinen bir aileye mensup olduğu için "Hattatzâde" lakabıyla tanındı. Tasavvufi eğitim sürecini ve şeyhlerini *Arifler Silsilesi* ile *Tasavvuf Yolunda Mânevi Cihad* isimli eserlerinde ayrıntılı biçimde anlatmıştır. İhsan Oğuz, 1917 yılının mevlid kandilinde rüyasında kendisine Seyyid Ahmed Kürdi yazılı bir levha gösterildiğini ve levhada bu zatın "Kutbü'l-Aktâb" olduğunun yazıldığını söyler. Yaptığı araştırmalar neticesinde bu zatın, Mevlana Hâlid-i Bağdâdî'nin halifelerinden Şeyh Ali Sebti'nin yanında yetiştiğini, Çapakçur'da (Bingöl) doğduğunu için "Çapakçuri" ve "Kürdi", Hz. Hüseyin neslinden geldiği için "Hüseyini" lakabıyla anıldığını öğrenir. Harput'ta yaşadığını öğrendiği bu zata 1918'de gördüğü rüyasının da yazılı olduğu bir mektup gönderir. Mektubuna bir yıl sonra cevap gelir. Bu tarihten şeyhin vefat ettiği 1921 yılına kadar yazdığı mektuplara, şeyhinin dokuz adet mektupla cevap verdiğini, bu mektuplardaki bilgiler vasıtasıyla yüz yüze hiç görüşmeden seyr u sülûkünü tamamladığını söyler, (Mektuplar ve İcâzetnâmeler için bkz. Muhammed İhsan Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Mânevi Cihad*, Oğuz Yayınları, İstanbul 1998, s. 17-98, 175-240. Muhammed İhsan Oğuz'un hayatı hakkında geniş bilgi için Bkz. Abdurrahman Memiş, "Oğuz, Muhammed İhsan", *DİA*, TDV, Yayınları, İstanbul 2007, s. 321-322; Sevim Yılmaz, Muhammed İhsan Oğuz ve Tasavvuf Felsefesi (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.
- 2 Hacı Tevfik Rıfki Efendi, 1863 tarihinde Harput'ta dünyaya gelmiş, ilk tahsilini Beyzâde Hacı Ali Rıza Efendi'den almış, ardından Şeyh Ali Efendi'nin halifelerinden Şeyh Mahmud Samini'ye bağlanmıştır. Şeyhinin vefatından sonra Palu'dan Harput'a hicret eden Şeyh Ahmed Çapakçuri'ye intisab etmiş ve yaklaşık otuz sene hizmetinde bulunmuştur. Tasavvuf yolunda bu şekilde ilerleyen Hafız Tevfik Efendi, aynı zamanda Elazığ Mülkiye İdadî Mektebinin ilk kuruluşunda bu mektebin Mantık, Arabî ve Din dersi hocalığına tayin edilmiş ve binlerce talebe yetiştirmiştir. Hafız Tevfik Efendi, 15 Temmuz 1951 yılında vefat etmiş, hocası Beyzâde Efendi'nin mezarına yakın bir yere defnedilmiştir. Hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Süleyman Yapıcı, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, Elazığ Belediyesi Kültür Yayınları, Elazığ 2016, s. 752-757.

Muhammed İhsan Oğuz'un, Hacı Tevfik Efendi vasıtası ile verdiği bilgiler ışığında baktığımız zaman, Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin hayatında karşımıza dört dönem çıkmaktadır.

Birinci dönem, babasının, manevî bir işaret üzerine kendisini Palu'ya Şeyh Ali Sebti Hazretleri'nin yanına götürdüğü dönemdir. İhsan Oğuz'un verdiği bilgilere göre Şeyh Ahmed Efendi'nin doğumu 1830 tarihidir. Palu'ya on iki yaşlarında gittiği anlatılır.³ Doğum tarihi 1830 olduğuna göre Palu'ya 1842 tarihinde gitmiş demektir.

İkinci dönem, Palu'da kaldığı süredir. Şeyh Ali Sebti'nin Palu'ya geliş tarihi Mevlana Halid'in vefat tarihidir. Mevlana Halid, 1827 tarihinde Şam'da vefat etmiştir.⁴ Buna göre Şeyh Ali Sebti, 1827 tarihinde Palu'ya gelmiştir. Şeyh Ali Sebti'nin vefat tarihi 1870 olduğuna göre, Palu'da 43 sene kalmıştır. Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin, Palu'dan ayrılıp, Harput'a hicret etmesi 1892 tarihindedir.⁵ Bu durumda, Şeyh Ahmed Çapakçuri, Şeyh Ali Sebti'nin vefatından hemen sonra Harput'a hicret etmemiş, şeyhinin vefatından 22 yıl sonra Harput'a gitmiş demektir.⁶

- 3 Muhammed İhsan Oğuz, *İki Gavs-ı Enam: Şeyh Ali Sebti ve Şeyh Ahmed El-Kürdi*, Necm Matbaası, İstanbul 1342, s. 26-27; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 126-131; İshak Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları, İstanbul 1958, C. III, s. 143; Sebahattin el-Çanı, *Ulemauna Mine'l-Müderisine fi'l-Karni'l-İşrine*, Daru'r-Ravda, İstanbul 2016, s. 53; Ramazan Muslu, "Bingöllü Bir Halidi Şeyhi: Şeyh Ahmed Çapakçuri", *I. Bingöl Sempozyumu*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl 2014 s. 125; Günerkan Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, Manas Yayıncılık, Elazığ 2009, s. 173; Süleyman Yapıcı, *Palu: Tarih, Kültür, İdari ve Sosyal Yapı*, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara 2004, s. 219; Abdulkadir Kiyak, *Elazığ Evliyalari*, TBBD (Tarih Bilincinde Buluşanlar Derneği) Yay., İstanbul 2013, s. 71.
- 4 İbrahim Fasih Haydari, *Büyük Doğu Meccü't Talid: Mevlana Halid-i Bağdadi'nin Hayatı, Halifeleri ve Menkıbeleri*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2011, 75-95; Hamid Algar, *Nakşibendilik*, haz. A. Cüneyd Köksal, İnsan Yayınları, İstanbul 2007, s. 572-578; Muhammed b. Abdullah el-Hâni, *Behcetü's-Seniyye: Nakşbendiyye Âdâbi*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2011, s. 316-325; Abdurrahman Memiş, *Halidi Bağdadi ve Anadolu'da Halidilik*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, s. 31; Abdulcebbar Kavak, *Mevlâna Hâlid-i Nakşbendi ve Hâlidilik*, Nizamiye Akademî Yayınları, İstanbul 2016, s. 58; Martin Van Bruinessen, *Ağa Şeyh Devlet*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003, s. 303-382; Süleyman Uludağ, "Halidilik" (Anadoluda Halidilik), *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1997, XV, 296-299.
- 5 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 29; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, s. 143; el-Çanı, *Ulemauna mine'l-Müderisin*, s. 53; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçuri*, s. 125; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 174; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 242; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 128; Kiyak, *Elazığ Evliyalari*, s. 73.
- 6 Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin bu süre içerisinde Palu'da mı kaldığı, yoksa başka bir yere mi gittiği konusunda elimizde kesin bir bilgi yoktur. Ancak Şeyh Süleyman el-Kuri'nin torunlarından Abdulsalam Akbana ile yaptığım görüşmede, Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin Şeyh Ali Sebti'nin vefatından sonra Harput'a değil, Kur köyüne geri döndüğünü, burada kendi amcası ve aynı zamanda Şeyh Ali Sebti'nin halifesi olan Şeyh Süleyman Efendi'nin yanında ilmi tedrisatına devam ettiğini, Şeyh Süleyman Efendi'nin hicri 1303 (m. 1888) tarihinde kendisine icazet verdiğini, bu icazetin bir nüshasının da kendisinde olduğunu ifade ettiler. Bu durumda Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin, Şeyh Süleyman Efendi'nin 1888 tarihinde vefat etmesinden sonra Harput'a gittiği söylenebilir.

Üçüncü dönem, Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin Harput'tan Urfa'ya hicret ettiği dönemdir. Bu dönemde, 1892 tarihinden, 1906 yılına kadar 14 yıl Harput'ta kalmış, 1906 yılında ise Urfa'nın Siverek ilçesine hicret etmiştir.⁷ Sekiz yıl Siverek'te kaldıktan sonra, 1914 yılında buradan ayrılmış, Urfa'nın diğer bir ilçesi olan Viranşehir'e geçmiş ve iki yıl da Viranşehir'de kalmıştır.⁸

Dördüncü dönem ise 1916 yılında Viranşehir'den ayrılıp vefat tarihi olan 1921 senesine kadar tekrar Harput'ta kaldığı dönemdir.⁹

Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin, özellikle Urfa'nın Siverek ve Viranşehir ilçelerinde kaldığı dönem hakkında elimizde fazla bir bilgi mevcut değildir. Doğrusu Palu'da kaldığı dönem hakkında da çok fazla bir bilgiye sahip değiliz. Palu hayatı ile ilgili olarak, babasının kendisini Palu'ya götürdüğü, uzun bir süre Şeyh Ali Sebti'nin yanında kaldığı, hem ilmi tedrisatını, hem de manevî eğitimini burada yaptığı, şeyhinin vefatından sonra ise Harput'a geçtiği şeklindedir. Bu yüzden elimizdeki bilgiler daha çok Harput'ta kaldığı dönemlere aittir. Bu bilgiler de yukarıda ifade edildiği gibi, Hacı Tevfik Efendi vasıtası ile Muhammed İhsan Oğuz'un yazdıklarıdır. Dolayısıyla biz de çalışmamızı daha çok bu bilgiler ışığında ele alacağız.

1. Hayatı

1.1. Nesebi

Şeyh Ahmed Çapakçuri, 1830 tarihinde Bingöl merkeze 20 km. mesafede bulunan Kur (Dikme) köyünde dünyaya gelmiştir. Kendisi, aynı zamanda Şeyh Ali Efendi'nin müridi olan Şeyh Süleyman el-Kuri'nin yeğenidir.¹⁰ Atalarının Bağdat veya Şam bölgesinden Bitlis vilayetine, oradan da Çapakçur'a geldikleri rivayet edilir. Babasının adı, Muhammed Şemseddin, dedesinin adı ise Abdülhamid'dir. Abdülhamid'in babasının adı Mirzeddin Efendi, onun babasının adı ise Arif Efendi'dir. Şeyh Süleyman Efendinin de babası Mirzeddin Efendi, Mirzeddin Efendi'nin babası ise Arif Efendi'dir. Yani Arif Efendi, her ikisinin bulunduğu büyük dedeleridir. Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin aynı zamanda halifesi de olan Kastamonulu Hattatzâde Muhammed İhsan Oğuz, *İki Gavs-ı Enam: Şeyh Ali Sebti ve Şeyh Ahmed el-Kürdi*, adlı eserinde, Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin aynı zamanda seyyid olduğunu beyan edip, ismi geçen eserinde seyyidlik şeceresini de zikretmektedir.¹¹

7 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133.

8 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133.

9 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133.

10 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 117; el-Çani, *Ulemauna mine'l-Müderresin*, s. 54.

11 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 22-23; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 117; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, s. 143; el-Çani, *Ulemauna mine'l-Müderresin*, s. 53; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçuri*, s. 125; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 172; Yapıcı, *Harput*

1.2. Tahsil Hayatı

Şeyh Ahmed Çapakçürî, çocukluğunda bir süre kendi köyünde çobanlık yapar, daha sonra dini bilgilere kaşı ilgi duymaya başlar. Bu yüzden ilim tahsil etmek için köyünü terk eder ve hayatının bundan sonraki kısmını önce ilim öğrenmeye, daha sonra da öğrendiği ilimlerle amel edip insanlara faydalı olmaya vakfeder. Çapakçürî, küçük yaşta köyünü terk edip ilim yoluna girmesi ile ilgili olayı şöyle anlatır: “Henüz 10-12 yaşlarında iken, dağlarda koyun otlatır idim. Bir gün dağda bir zata tesadüf ettim. Bu zat benim bazı ahvalimden sual eyledi. Biraz sohbetten sonra, onun bilcümle ahvalime vakıf olduğunu anladım. O zaman, henüz Fâtiha-i Şerife’yi okuyabiliyordum. İlme karşı fevkalade iştihakım vardı. O zat benim bu iştihakımı anladığı için hemen nefesi ile ağzıma üfürdü. Bunun üzerine anladım ki Cenâb-ı Hak o anda her bir ilmi kalbime doldurdu.”¹²

Ahmed Efendi, bu olayı akşam babasına anlatır. Babası da aldığı manevî bir işaret üzerine onu yanına alarak Palu’ya Şeyh Ali Sebti Hazretleri’nin yanına giderler. Şeyh Ali Sebti, babası tarafından kendisine ilim öğrenmek için emanet edilen Ahmed Efendi’yi manevî evlatlığa kabul eder, onu terbiyesine alır, maddî ve manevî en güzel şekilde yetiştirmeye çalışır.¹³

Anlatıldığına göre Şeyh Ali Sebti, kendisini o derece severmiş ki herhangi bir yere gittiği zaman, onu atının terkisine alır yanında götürürmüş. Aynı zamanda gittiği yerlerdeki âlim ve müridlerle tanıştırmak kısa zamanda yetişmesini sağlamaya çalışmış. Şeyh Ahmed Efendi’nin sesi güzel ve Kur’an okuyuşu çok etkileyici olduğundan, Kur’an okuduğu zaman onu dinleyenler kendilerinden geçercesine ruhanî bir zevk alır ve manevî bir etkiyle ürperirlermiş. Bu yüzden Şeyh Ali Efendi, bulunduğu meclislerde daima kendisine Kur’an-ı Kerim okutur ve dinlemekten haz duymuş.¹⁴

Şeyh Ahmed Efendi, gördüğü bu maddî ve manevî destek ile ilgi ve alaka karşısında kısa zamanda ilim yolunda yükselerek ilmî icazetini alır. Ardından Şeyh Ali Sebti’nin kontrolünde tarikat yolunda manevî eğitim olarak da kabul edilen seyr u sülûkünü tamamlar ve şeyhi kendisine tarikat yolunda irşad faaliyetlerinde bulunma ve tarikatı yayma anlamına gelen halifelik gö-

Âlim Müellif ve Mutasavvıfları, s. 241; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 127; Kiyak, *Elazığ Evliyaları*, s. 68.

12 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 26; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 266. Muhammed İhsan Oğuz, Şeyh Ahmed Efendi’nin yanına gelen kişinin Hz. Hızır olduğunu ve kendisine manevî ilim öğrettiğini söyler. Bkz. Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 130-131; Bu zatın, kendisine, “Allah seni ilim erbabından eylesin” diye dua ettiği de söylenir. Bkz. Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçürî*, s. 125.

13 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 22-23; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 117.

14 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 22-23; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 117.

revini de verir. Şeyh Ahmed Efendi, ilim ve tarikat eğitimini bitirip, her ikisinden de bu günkü diploma anlamında icazetlerini aldıktan sonra artık hem ilim yolunda bir âlim, hem de tarikat yolunda bir mürşid olur. Bununla beraber, şeyhine karşı ziyade muhabbetinden dolayı, vefatına kadar mürşidinden ayrılmaz, ilim ve irşad faaliyetlerinde kendisine yardımcı olup, kendisinin hizmetinde bulunmaya devam eder.¹⁵

1.3. Palu'dan Ayrılması ve Harput'a Yerleşmesi

Şeyh Ahmed Çapakçürî, çok sevdiği şeyhi ve mürşidi Ali Sebti vefat edince, artık Palu'da kalmaz. Yukarıda da ifade edildiği gibi şeyhinin vefatından, 1892 tarihine kadar geçen süre içerisinde nerede kaldığı ile ilgili elimizde kesin bilgi yoktur. Ancak kendi köyüne döndüğü, amcası Şeyh Süleyman Efendi'nin yanında ilmî tedrisata devam ettiği, onun vefatından sonra Harput'a gittiği tahmin edilmektedir. Şeyh Ahmed Efendi, 1892 tarihinde manevî bir işarete binaen Harput'a hicret eder. Çünkü tasavvuf ehli genelde irşad vazifesi dolayısıyla sık sık hicret ederler ve birçoğu da hayatlarını doğup büyüdükleri topraklardan uzakta yaşar ve bu şekilde bu âlemden göçüp giderler. Nitekim Şeyh Ali Sebti de şeyhi ve mürşidi Mevlana Halid'in manevî bir işareti üzerine Palu'ya gelmiş, burada ilim ve irşad faaliyetlerinde bulunmuş ve burada vefat etmişti.

Şeyh Ahmed Çapakçürî'nin, Harput'a hangi şartlarda ve nasıl geldiği konusunda da çok fazla bilgiye sahip değiliz. Ancak kaynakların verdiği bilgilere bakılırsa, Harput'a geldiğinde Ulu Cami'ye çok yakın bir evde kalmış. Oturduğu ev, tek katlı ve mütevazı bir ev olup, içinde doğru dürüst bir serginin dahi olmadığı anlatılır. Şeyh efendi, bu evde kendi rızası ve iradesi ile bir çeşit zühd hayatı yaşamaya başlar, bununla beraber halinden asla şikâyet etmez ve dünyaya rağbet etmez. On dört yıl Harput'ta kalan Şeyh Ahmed Çapakçürî, bu süre içerisinde hayatını ibadet, riyazet ilim ve irşad hizmetleri ile geçirmiş, geçimini ise Kur'an-ı Kerim yazarak sağlamıştır. Daha sonra muhtemelen yine manevî bir işaret üzerine Ulu Cami imamı Hafız Tevfik Efendi'yi yerine vekil bırakarak 1906 tarihinde Harput'tan ayrılmış ve Urfa'nın Siverek ilçesine hicret etmiştir.¹⁶

15 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 26-27; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 130-131; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, s. 143; el-Çanî, *Ulemauna mine'l-Müderrisin*, s. 53; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçürî*, s. 125; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 173; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 242; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 128; Kıyak, *Elazığ Evliyalari*, s. 71.

16 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 29; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, 143; el-Çanî, *Ulemauna mine'l-Müderrisin*, s. 53; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçürî*, s. 125; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 174; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 242; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 128.

Hacı Tevfik Efendi, Harput'tan Siverek'e gitmelerini şöyle anlatır: Şeyh Hazretleri bir gün: "Ben Siverek'e gideceğim" buyurdu. Ben de: "Siz gidince, biz yalnız kalırız, gözüm sizi arar, yokluğunuza dayanamam" dedim. Cevaben: "Ne yapalım, benim her işim emir üzerinedir, emrolundum gideceğim" buyurdular ve hemen yola koyuldular.¹⁷

1.4. Urfa'ya Hicreti ve Harput'a Geri Dönüşü

Şeyh Ahmed Efendi, 1906 yılında Urfa'nın Siverek ilçesine gitmiş, sekiz yıla yakın orada kalmış, ardından 1913 yılında Viranşehir ilçesine geçmiş, iki yıl da burada kalmış ve bu süre içerisinde halkı irşad etmekle meşgul olmuştur. Birinci dünya savaşı çıkınca, Rusların Bingöl'e kadar gelmesi üzerine, Harput halkında büyük bir telaş başlamış, ulema ve tasavvuf ehli kişiler camilere kapanarak hatimler indirip, günlerce dua etmişlerdir. İşte tam bu sırada Hacı Tevfik Efendi, Şeyhi Ahmed Efendi'ye bir mektup yazarak Harput halkının durumunu bildirmiş. Tevfik Efendi yolladığı bu mektubunda: "Efendim, Rus askeri Bingöl'ü geçti. Buradaki ahalinin bir kısmı göç etti, bir kısmı cepheye gitti. Bir kısmı da bize gelip ne yapmaları gerektiğini soruyor. Biz de bazı kararsızlarla birlikte Harput'tan çıkalım mı" diye sorar. Şeyh Ahmed Efendi, Urfa'dan yolladığı cevabî mektubunda: "Mektubunuzu aldık. Allah-u Tealâ cepheye gidenden de, göç edenden de etmeyenden de razı olsun. Fakat Ruslar artık ilerleyemeyecekler, iki gün içinde de çekilip gideceklerdir, bu yüzden Harput'u terk etmeyin kardeşlerim" diyerek önemli bir keramette bulunmuştur. Gerçekten de mektubun Harput'a gelmesinden iki gün sonra top sesleri duyulmaz olmuş ve Ruslar çıkan Bolşevik ihtilali nedeniyle çekip gitmişlerdir. Bu olaydan sonra kendisi 1915 yılında tekrar Harput'a döner ve vefatına kadar burada ilim ve irşad faaliyetlerine devam eder.¹⁸

1.5. Dünyaya Karşı Tavrı

Şeyh Ahmed Efendi, hayatını kendi isteği ve rızası ile zahidâne bir şekilde yaşamış, dünyevî şeylere asla rağbet etmemiştir. Aslında o fakir bir hayat yaşamayı, kendisi için tasavvufî bir yol olarak seçmiştir. Bu yüzden kendisini dünya hayatının maddî imkânlarından alabildiğince soyutlamış, dünya ve dünyaya ait herhangi bir şey ile şöret bulma ve bu şekilde bilinme yerine, üstün ve güzel ahlâkı, fazileti, mütevazılığı ve dürüstlüğü ile temayüz etmiştir. O, kendisine Hz. Peygamberin hayat tarzını örnek almış, hayatı boyunca dünya malına rağbet etmeyerek paradan, puldan hep kaçmıştır. Halk, onu

17 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, s. 30; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133.

18 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 29; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 133; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, 144, Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçürü*, s. 127; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 176; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 243; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 129; Kıyak, *Elazığ Evliyaları*, s. 73.

maddî anlamda fakir birisi olarak tanımıştır. Evinde bir tencere, birkaç top-
rak kaptan başka mutfak eşyası olmamış, kendi üzerinde de birden fazla
çamaşır bulunduramamıştır. Yikanacağı zaman yatağa girer, çamaşırları ku-
ruyana kadar yataktan çıkmazmış. İnsanların dünya malına karşı aşırı rağ-
bet gösterdiği bir dönemde o, dünya ve dünya malına asla değer vermemiştir.
Bu yüzden de Harput halkı tarafından sevilip sayılmış ve kendisine büyük
hürmet gösterilmiştir.¹⁹

Rivayete göre bir gün Harput'ta bir zat ona bir mecdiye vererek kendisi-
ne dua okumasını ister. O sıralar bir mecdiye 20 kuruş değerindedir. Şeyh
efendi verilen bu 20 kuruşun iki kuruşunu alır, gerisini veren zata: "Bunu
götür çocuklarına bir şey alırsın." diyerek iade eder. Çocukları babalarının
bu parayı geri vermesine kızarlar. Bunun üzerine Şeyh efendi çocuklarına
dönerek: "Yavrularım siz olmasaydınız ben bu iki kuruşu da almazdım" diye
cevap verir.²⁰

1.6. Günlük Hayatında İbadet ve Mücahedenin Yeri

Şeyh Ahmed Çapakçuri, gönlüne Allah sevgisinden başka hiç bir şey
koymamıştı. Dünyadan yüz çevirmiş, bütün kalbi ile Allah'a yönelmiş, her
konuda Allah'a muhtaç olduğunun şuur ve idraki içerisinde yaşıyordu. Ge-
celeri az uyur, zamanın büyük bir çoğunluğunu ilahî huzurda tefekkürle
geçirip devamlı zikirle meşgul olurdu. Onun bir gün sırt üstü yatarak uy-
duğunu gören olmamıştır. Uyuduğu zaman çok az uyur, böyle durumlarda
ise önüne birkaç yastığı üst üste koyarak, başını yaslayıp öyle uyurdu. Onu
yakinen tanıyanlar sadece öldüğü zaman sırtının yere geldiğini söylemişler-
dir. Bu yüzden ibadet hayatı ve nefsiyle mücadelesi, devrindeki insanların
dayanma gücünün çok üstündeydi. Doğrusu kırk-elli sene bu şekilde haya-
tını ibadet ve kullukla geçirmek ancak ilk dönem Müslümanlarına has olan
bir hususiyettir. Yatsı namazından sonra sabah namazına kadar, teheccüd
namazı hariç, diz üstü oturur ve tefekkür halinde bulunurdu. Gerek yalnız-
ken, gerekse de topluluk içerisinde asla bağdaş kurarak oturmaz, sürekli
diz üstü otururdu. Sık sık Ulu Caminin minareye yakın bölümünde ken-
disinin seçtiği hücreye çekilir, orada yalnızlığı tercih ederdi. Kendisine bir
şey sorulmadığı zaman konuşmaz, sorulduğu zaman da ulema derecesinde
bilgili olduğunu gösterirdi. Kendisi Şafii mezhebinden olmasına rağmen,
diğer mezheplerin hükümlerine de vakıftı. Kısacası, nefes aldığı her anında

19 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 29; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 134; Sunguroğ-
lu, *Harput Yollarında*, 144; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçuri*, s. 126; Aydoğmuş, *Harput Kültü-
ründe Din Âlimleri*, s. 175; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 243; Aynı müellif,
Aziz Şehrin Aziz İnsanları, s. 129; Kıyak, *Elazığ Evliyaları*, s. 73.

20 Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 176.

nefsiyle cihadı birinci plana çıkarmış, bu konuda kemâl derecesine ermiş bir zattı.²¹

Genelde çok fazla elbisesi olmazdı. Elbiseleri eski de olsa oldukça temiz giyinir, etrafına misk gibi kokular saçardı. Çevresine asla hocalık ve şeyhlik görüntüsü vermezdi. İlk dönemdeki hattatlık mesleği istisna edilirse, hayatı boyunca herhangi bir meslek ile meşgul olmamış, bütün mesaisini, ilim, ibadet ve irşad ile geçirmiştir. Halk, bazen ona gelir dua isterlerdi. Çünkü onu tanıyanlar yaptığı duaların gerçekleştiğini gördükleri için sıkıntılı anlarında ona koşarak kendileri için dua etmesini isterlerdi. O da kendilerine dua ederdi. Kendisine verilen hediyelerin asla tamamını almaz, ihtiyacı kadar olanını alır kalanını geri çevirirdi. Aldığı birkaç kuruşu da sırf çocuklarının nafakası için alırdı. Onun sohbetine katılanlar, kendilerini her zaman büyük bir velinin huzurunda hissetmişlerdir.²²

1.7. Tarikat Anlayışı ve İrşad Metodu

Şeyh Ahmed Efendi'nin tarikat anlayışı ve irşad metodu ile ilgili dikkat çeken belki de en önemli husus, ilim ve irşad faaliyetlerini belirli bir medrese veya tekkede yapmamış olmasıdır. Elimizdeki kaynaklar ne Harput'ta kaldığı dönemde, ne de Urfa'nın Siverek ve Viranşehir ilçelerinde kaldığı dönemlerde kendisine ait bir medrese veya tekkesinin olduğuna dair herhangi bir bilgi vermemektedirler. Özellikle Harput'a geldiği zaman Ulu Cami'ye yakın bir yerde kaldığı, vaktini, caminin yanındaki bir hücrede daha çok ibadet ve mücadele ile geçirdiği, kendisine bir şey sorulduğunda ancak cevap verdiği nakledilir.²³

Onun bu tutumunun Halidi-Nakşi geleneğe çok da aykırı olduğu söylenemez. Zira Halidiyye mensupları, ilim ve irşad faaliyetlerini sadece tekke ve medreselerde değil, aynı zamanda cami ve çevrelerinde de yürütmüşlerdir.²⁴

Bu durumu, Şeyh Ahmed Çapakçuri'nin hayatında da görmek mümkündür. O da Harput'a geldiği zaman herhangi bir medrese veya tekke açmak yerine, Ulu Camii ve çevresinde ilim ve irşad faaliyetlerini yürütmüştür. Bu şekilde başta Ulu Cami İmamı Hacı Tefik Rıfki Efendi olmak üzere pek çok

21 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 30; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 134; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, 144; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçuri*, s. 126; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 175; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 243; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 129; Kıyak, *Elazığ Evliyaları*, s. 73.

22 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 31; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 136; Sunguroğlu, *Harput Yollarında*, 144; Muslu, *Şeyh Ahmed Çapakçuri*, s. 127; Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 176; Yapıcı, *Harput Âlim Müellif ve Mutasavvıfları*, s. 243; Aynı müellif, *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, s. 129; Kıyak, *Elazığ Evliyaları*, s. 73.

23 Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, s. 173.

24 Abdulcebbar Kavak, "Halidiyye Medreselerinin Anadolu'daki İlmî ve Kültürel Hayata Katkıları", *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu*, Bingöl 2013, s. 284-285.

mürîd yetiştirmiş, cami cemaatinden de pek çok kimseye dinî ve ilmî konularda faydalı bilgiler öğretmiştir. Bu ve benzeri faaliyetlerinin yanında, ömrünün son demlerini yaşadığı bir dönemde, gördüğü bir rüya üzerine kendisine mektup yazarak intisab etmek isteyen Kastamonulu Hattatzâde Muhammed İhsan Oğuz Efendi'yi, kendisine yazdığı mektuplarla irşad etmiş ve kendisine tarikat icazetnâmesi vermiştir.

İhsan Oğuz, Şeyh Ahmed Efendi ile tanışmasını anlatırken, çocukluğundan beri gönlünde Allah dostlarına karşı daima bir muhabbet olduğunu, bu yüzden de Cenab-ı Hak'tan kendisine irşad edecek mürşid-i kâmilin ismini ve cismini göstermesi için dua ettiğini, bunun üzerine rüyasında kendisine, mürşidinin Şeyh Ahmed Çapakçurî olduğunun bildirildiğini söyler.

Bu rüya üzerine daha önce Bağdat tarafında mürşid olarak tanınan bir zatın durumu hakkında ilmîne güvendiği Harput Ulu Camii İmamı Hacı Tefvik Hocaya bir mektup yazar. Bu mektupta gördüğü rüyayı da anlatır ve rüyasında kendisine söylenen isimde bir zatın o bölgede olup olmadığını sorar. Bunun üzerine Hacı Tefvik Efendinin, mana âleminde görmüş olduğu muhterem zatın, Harput'ta ve hayatta olduğunu bildirir.

İhsan Oğuz, Hacı Tefvik Efendi vasıtasıyla bir mektup daha yazarak, Şeyh Ahmed Efendi'ye ulaştırır. Mektupta, söz konusu rüyayı olduğu gibi arz ederek, manevî âlemde bildirilen zatın kendilerinin olup olmadığını, şayet görülen zat kendisi ise kendisine intisab etmek istediğini ifade eder. Hacı Tefvik Efendi, mektubu Şeyh Ahmed Efendi'ye arz eder. Ancak Şeyh efendi, bu yolun büyüklerinin ruhanîyetlerinden bir emir almadıkça bir şey yazamayacağını belirtir. Nihayet aradan bir yıl geçtikten sonra, Şeyh Ahmed Efendi, kendisine cevap yazar ve bu şekilde manevî intisab gerçekleşir.

Bu kabulden sonra, Şeyh Ahmed Efendi ile İhsan Oğuz arasında mektuplaşmalar başlar. Şeyh efendi, kendisine tarikat derslerini mektup yolu ile öğretir ve nihayetinde kendisine tarikat icazetnâmesi verir. Bununla ilgili olarak elimizdeki kaynaklarda dokuz adet mektup vardır.

Şeyh efendi, her bir mektupta mürîdine ne yapması gerektiği, hangi zikirleri ne kadar çekmesi gerektiği, yaşadığı bazı manevî haller, gördüğü rüyalar, tarikatta tevbe, rabita, zikir, murakabe, nefis mertebeleri ve bunların özellikleri ile ilgili pek çok hususu izah eder. Bu mektuplarla İhsan Oğuz seyr u sülûkünü tamamlar ve icazetnamesini alır. Bu şekilde Halidî-Nakşî yolu Muhammed İhsan Oğuz vasıtası ile Kastamonu ve çevresinde yayılır.²⁵

25 Şeyh Ahmed Efendi'nin, Muhammed İhsan Oğuz'a yazdığı mektuplar ve kendisine verdiği icazetnâmeler için bkz. Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 22-98.

1.8. Hastalığı ve Vefatı

Allah dostlarının pek çoğunun dünya hayatları, üzüntü, sıkıntı, dert ve hastalıklarla geçer. Şeyh Ahmed Çapakçuri de bunlardan biridir. Hayatı, hastalıklarla mücadele ile geçmiştir. Muhammed İhsan Oğuz'un, Tevfik Efendi'den naklen bildirdiğine göre kendisinde pek çok hastalık mevcut idi. Özellikle bel ağrısı, nefes darlığı ve mide rahatsızlığı kendisine her daim sıkıntı verirdi. Zaten vefatı da mide rahatsızlığından olmuştur.²⁶

Son hastalığında sevdiği bir müridi olan Dabak Ahmed, bir tabak dolusu bal alarak ziyaretine gelir. Balı önce avluda bir yere bırakarak içeri girer. Şeyh efendi Dabak Ahmed'i görür görmez: "Gel Ahmed, canım da bal istemişti, sağ olasin" deyince, Ahmed Efendi bir yandan şaşırır, bir yandan da getirdiği balın makbule geçmesinden dolayı sevinir. Hemen dışarı çıkarak avluda bıraktığı balı alıp yanına gelir. Çapakçuri Hazretleri baldan bir parmak aldıktan sonra tabağı Dabak Ahmed'e uzatarak: "Bunu götür evde çocukların yesin" der.²⁷

Halifesi Hacı Tevfik Efendi, ölüm halini şöyle naklediyor: "Şeyh Efendi kırk gündür midesinden ağır hasta olarak yatıyordu. Hicri 1340 (Miladi 1921) Rebiülevvel ayının 24. Cuma günü akşamı saat bir buçuk sıralarında bu fakiri istemişler. Birkaç kardeş ile birlikte yanlarına vardık. Hastalığını artmış bulduk ve çok üzüldük. Fakire hitaben biraz Kur'an oku dinleyelim buyurdular. Ben de büyük bir üzüntü ile Kur'an-ı Kerim okudum. Sonunda Allah senden razı olsun dedi. Daha sonra artık siz gidiniz diyerek ayrılmamızı istedi. Bunun üzerine ben gitmeyeceğimi belirttim. Bana şimdilik bir alâmet yoktur, gerekirse seni isterim diyerek beni uğurladı. Eve geldim, büyük bir üzüntü içerisinde yatağa girdim. Uyur uyanık bir haldeyken kapı çalındı. Hemen koştum, kapıyı çalan Şefik Efendi idi. Şeyh efendi seni istiyor dedi. Birlikte huzuruna koştuk. Beni görünce Kur'an-ı Kerim oku diye emir buyurdular. Hafız Şefik Efendi ile birlikte iki tarafına geçerek Kur'an okumağa başladık. Bu sırada kızları Fatma Hanım getirmiş olduğu zemzem suyundan bir iki damla ağzına koydu. Kızım, kavuşma vakti yakın olduğu için artık bunları verme, ihtiyaç kalmadı buyurdular. Tam bu sırada yorgan altındaki ellerini göğsüne bağlayıp şaşılacak bir tazimde bulundular. Mübarek dilleri sessizce bir şey ile meşguldü. İşte bu dakikada Hz. Peygamber efendimizden kendilerine kadar gelen Nakşibendiye silsilesi büyüklerinin hepsinin orada hazır olduklarını hissettim. Odası insanı mest eden nurlu bir hâl ile doldu. O anda sayılı olan nefesi tamamlanarak ruhu Rahman'a teslim etti. Devrin

26 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 42; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 145.

27 Aydoğmuş, *Harput Kültüründe Din Âitleri*, s. 177.

kutbu bu büyük insan, 94 yıllık ömrünü böylece tamamlayarak 1921 yılında her daim huzurunda bulunduğu yüce Rabbine kavuştu. Kabri, Harput Ulu Caminin bahçesinde dir.²⁸

2. İrşad Mektupları

2.1. Birinci Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçuri, birinci mektubunda evvela daha önce Muhammed İhsan Oğuz tarafından kendisine yazılan mektubun gecikmesinin hikmetlerini izah eder. Daha sonra rüyasında gördüğü zatın, kendisi olup olmadığı ile ilgili olarak: "O Ahmed benim veya değilim bunu diyemem *Keennehu Huve, Sanki odur*"²⁹ hükmü ile yetininiz der.

Bu izahlardan sonra tarikatlarda usul olduğu üzere müridin şeyhe intisab edip, ahd (bey'at) aldıktan sonra, şeyhin müride vereceği görevlerle ilgili hususlara geçer. Bununla ilgili olarak da evvela günde 50 adet istiğfar, bir veya birkaç dakikalık rabita, 100 veya 300 adet "La İlahe İllallah" kelime-i tevhid zikrini çekmesini söyler.

Bunların yerine getirilmesi hususunda ise kendisine şu tembihte bulunur: Evvela rüyanızda görmüş olduğunuz zata rabita edersiniz. Sonra kelime-i tevhid zikrini çekerken evvela başınızı sağ omuzunuza doğru götürüp, "La İlahe" kelimesini, sonra başınızı kalbinizin istikametine getirip, kuvvetli bir şekilde "İllallah" kelimesini söylersiniz. Bu hususta silsile büyüklerinin izni üzere size ruhsat verip el aldım der. Bu yolda ilerlemek için ihlasın şart olduğunu, başlangıçta kelime-i tevhid zikrine sonra da zaman zaman "Allah" zikrine devam etmesini tavsiye eder.³⁰

Bu mektupta, İhsan Oğuz'un, daha önce kendisine yazdığı mektubun gecikmesi ile gördüğü rüyaya verdiği cevapların dışında, Şeyh Ahmed Efendi'nin, irşad metodu ile ilgili olarak şunu anlıyoruz: Şeyh efendi evvela, İhsan Oğuz'u Nakşi-Halidi tarikat geleneğinde mürit olarak kabul ettiğini belirtir. Daha sonra kendisinden tevbe ve istiğfar etmesini ister. Ardından tarikat yoluna yeni giren mübtedi müritlerin yapmış olduğu kelime-i tevhid zikri ile bunun yapılışını izah eder. Daha sonra bu yolda ilerlemenin şartı olarak da ihlaslı olmasını tavsiye eder.

Aslında Şeyh Ahmed Efendi, bu mektupta tarikata girişin esaslarını anlatmıştır diyebiliriz. Çünkü bu esaslar hemen hemen bütün tarikatlarda ortaktır. Tarikata girmek isteyen mürit, önce kendisine bir mürşid bulur, son-

28 Oğuz, *İki Gavs-ı Enam*, 52-55; Aynı müellif, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 154-157.

29 Neml, 27/42.

30 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 31-32.

ra ona intisab edip bey'at eder, ardından mürşidi kendisine zikir telkininde bulunur ve nasıl zikir yapması gerektiğini öğretir ve bu şekilde mürit tarikat yoluna girmiş olur.³¹

2.2. İkinci Mektup

Şeyh Ahmed Efendi, bu mektupta yaşının doksana geldiğini, bu yaşına kadar mürid-mürşid ilişkisi anlamında kimse ile kaynaşmadığını, kaderin, karşısına Muhammed İhsan Oğuz'u çıkardığını ve kendisi ile kardeş olduğunu ifade eder. Daha sonra hem soy seçeresi, hem de tarikat silsilesi hakkında bilgi vererek, soyumuz Hüseyinî, yolumuz, Nakşî, şeyhimiz Ali Sebti'dir, Ali Sebti ise Mevlana Halid'in terbiyesinde yetişmiştir der.

Şeyh Ahmed Efendi bu mektubunda, orada bulunup kendisine intisab etmek isteyenlere Muhammed İhsan Oğuz'u vekil tayin ettiğini, bu konuda kendisine ruhsat verildiğini, bu yola yeni girenlere önce rabita, ardından "La ilahe İllallah" zikrine devam etmelerini tavsiye eder.

Şeyh Efendi mektubunda, Allah dostlarının büyüklerine göre gönül ehli kimselerden, hatta peygamberlerden feyiz almanın edeb, ihlas ve muhabbet olmak üzere üç şeye bağlı olduğunu belirtir. Hatta müridin feyiz alma sebebinin şeyhine muhabbet olduğunu, zira mürşidin kalbinden, müridin kalbine manevî bir nehir kanalıyla devamlı bir feyiz aktığını ifade eder. Burada nehrin genişliği, müritteki muhabbetin azlığına-çokluğuna göredir yoksa yapılan zikrin çokluğuna göre değildir der.

Şeyh efendi, mektubunda, müridinin rabitadan sonra iki kaşın arasından kalbine nuranî bir zincirin uzandığını düşünmesini, hayalen bu zinciri kalbine ulaştırmaya çalışmasını ve "Allah Allah" zikrini kalbe vurup 1000 defa söylemesini tavsiye eder. Çünkü kalbin, Hz. Âdem'in kademi olduğunu, Âdemiyet makamının meşreb ve hakikatinin feyiz ve nasib alma makamı olduğunu, kalbin buradaki nurunun sarı olduğunu, şeklinin çam kozalası biçiminde olduğunu, ancak kalbin hakikatinin herhangi bir şeye benzetilmesi gerektiğini, bu yüzden, bu zikrin dil ile değil, kalp ile yapılması gerektiğini ifade eder.³²

2.3. Üçüncü Mektup

Şeyh Ahmed Efendi, bu mektubuna selam ve dua ile başlar. Daha sonra müridinin manevîyata açık bir kimse olduğunu, yazma konusunda bir ka-

31 Tarikata girişin usul ve esasları olarak kabul edilen, müridin tevbe ve istiğfar etmesi, şeyhine intisab ve bey'at etmesi, mürşidin müridine zikir telkin etmesi gibi konular hakkında geniş bilgi için bkz. Mehmet Şirin Ayış, *Tarikat Adabı: Muhammed b. Hasan es-Semennûdî'nin Hayatı Eserleri ve Tarikat Âdabı İle İlgili Görüşleri*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015, s. 105-125.

32 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 33-35.

biliyetinin olduğunu ve ileride bazı kitaplar yazacağını beyan ettikten sonra orada kendisine intisab eden Hafız Kâmil isimli bir zata da tarikat yolunda izin ve ruhsat verdiğini belirtir. Şeyh efendi devamla kendisine tavsiye ettiği kelime-i tevhid zikrine devam etmesini ve bunu her tekrar ettiğinde sürekli olarak manasını da düşünmesini söyler ve bu anlamda kelime-i tevhid zikrinin bazı fazilet ve mezziyetlerinden bahseder.

Şeyh efendi, bu mektubunda ayrıca ruh konusuna değinir ve ruhun, vücut şehrinin sultanı olduğunu, nefse binmiş olduğu halde bu şehre hükmettiğini, vücutta bulunan organların tamamının ruhun yönetimi altında bulunduğunu, ruhun bu organları dinin emirlerine hizmetle yükümlü tuttuğunu dolayısıyla her bir uzvun yaratılış amacına yönelip, o amaca uygun hareket ederek aykırılıktan kurtulduğu zaman, müridin, şeyhinin vasıtası ile “Muhammediyyü'l-meşrep” olacağını belirtir.

Şeyh efendi'ye göre, Hz Peygamberin feyiz pınarından akan feyizler, ancak mürşidin gönül olduğundan aktıktan sonra müridin kalbine ve uzuvlarına ulaşır. Dolayısıyla mürid, ancak bu feyizlere ulaştıktan sonra kalbinde ve gönlünde güzellikler filizlenir. Mürid, bu feyizlere ulaştıktan sonra bazen zevk, bazen de hüznün ile yavaş yavaş terbiye olmaya başlar. Bu seviyeye gelip terbiye olan mürid ise önce şeyhinde, sonra Hz Peygamber'de, daha sonra ise Allah'ta fani olur. Mürid, Allah'ta fani olduktan sonra ancak nefsanilikten kurtulur ve ardından yeniden var olup kulluk ve muhabbetle hayat bulur.

Şeyh efendi, bu mektubunda Kalp, Ruh, Sır, Hafi ve Ahfa makamlarını, bu makamların insanın vücudunda bulunduğu yerler ile hangi makamın hangi peygamberin kademine denk geldiğinden de bahseder. Buna göre birinci makam Kalptir, yeri sol memenin alt tarafı olup, Hz. Âdem kademidir. İkinci makam, Ruhtur, yeri, sağ memenin alt tarafı olup, Hz İbrahim'in kademidir ve nuru kırmızıdır. Üçüncü makam, Sırdır, yeri sol memenin üst tarafı olup, Hz Musa'nın kademidir ve nuru beyazdır. Dördüncü makam, Hafidir, yeri sağ memenin üst tarafı olup Hz. İsa kademidir ve nuru siyahtır. Beşinci makam Ahfadır, yeri mihrap şeklinde göğsün ortasında olup, kademi, Hz. Muhammed'dir ve nuru yeşildir.

Şeyh efendi, müridine daha önce rabita esnasında bahsettiği manevî zincirin bu makamlara sırasıyla ulaştırılmasını tavsiye eder. Bunun sebebinin ise, tasavvuf yolunun hallerini bilmek ve müridin anlayış ve kabiliyetini derece derece genişletmek olduğunu ifade eder. Zira zarf ile zarfa konan birbirine uygun olmalıdır, yoksa küçük zarfa büyük şeylerin sığmayacağını belirtir.

Şeyh Ahmed Efendi mektubun sonunda, müridinin bu yolda acele etme-

mesini, yolu, gücüne göre yavaş yavaş ve kademe kademe ilerlemesini, bu durumu diğer ihvanlarına da anlatmasını ve onların da bu metoda göre hareket etmesi gerektiğini ifade eder.³³

2.4. Dördüncü Mektup

Şeyh Ahmed Efendi, bu mektubunda müridinin neşriyat ile ilgili yaptığı çalışmalarından dolayı memnuniyetini ifade eder, ardından kendisinin Nakşibendiye silsilesi büyükleri tarafından manen irşad edildiğini, kendisinin ise sadece bir vesile olup usulen kuralları belirlediğini ifade eder. Devamında, müridinin artık Hakk ve Hakikati bildirme konusunda yeterli ve yetkili olduğunu zikreder.

Bu bilgilerden sonra müridinin yapmış olduğu zikirler neticesinde kendisinde meydana gelen bazı hallerden dolayı sorduğu suallere verdiği cevaplar kısmına geçer. Müridinde meydana gelen bir takım hallerin normal olduğunu, bunun özellikle muhabbet ehli kimselerde daha çok görüldüğünü, bununla beraber bu hallere takılmaması gerektiğini, esas önemli olan şeyin Allah'ın hoşnutluğu olduğunu belirtir.

Şeyh Ahmed Efendi, bu mektubunda, müridinin manen yetişmesi noktasında seyr u sülûkte önemli merhaleler olarak kabul edilen kalbin ve nefsin fenası ile ilgili olarak kendisine önemli bazı bilgiler verir. Şeyh efendiye göre kalbin fenası, insanın yaşadığı âlemin dışındadır. Nefsin fenası ise insanın kendi özünde ve iç âleminindedir. Kalb âlemi yukarıya, nefis âlemi ise aşağıya aittir.

Şeyh Ahmed Efendi, fena kavramını, müridin, mürşidinde fani olması, Hz. Peygamber'de fani olması ve bir de Allah'ta fani olması olarak üç kısma ayırır. Bunu da fiillerin fenası, sıfatların fenası ve zatın fenası olarak üç mertebeye derecelendirir. Kişinin üç tevhid dediğimiz (tevid-i efal, tevhid-i sıfat ve tevhid-i zat) mertebelerine ulaşması ve bunların sonucunda meydana gelecek tecellilere nail olmasının ise fenanın bu üç haline bağlı olduğunu ifade eder.³⁴

33 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 36-40.

34 Tevhid-i Efal: Fenâ Mertebelerinin birincisi Tevhid-i Efâl yani fiillerin birliğidir. "Lâ fâile illallah" Türkçe karşılığı ile "Allah'tan başka fâil yoktur" demektir ve bununla kişinin kendi fiillerinin fâili/ yaratıcısı olmadığı ve görünen tüm fiillerinin aslında Hakk'a ait olduğu ifade edilir. Tevhid-i Sıfat: Tevhid-i Sıfat, sıfatların birliği demektir ve Tevhid Mertebeleri'nin ikincisidir. Bu makamın zevki "Lâ mevsûfe illallah" cümlesi ile ifade edilir. Bu mertebeyi idrâk etmeye çalışan kişi "Tevhid-i Efâl" de olduğu gibi kendisinde iğreti/emânet/geçici olan bütün sıfatları Hakk'a vererek üzerinden ikinci libâsı da çıkarır ve sıfatlarda fenâ'yı yaşar. Hayat, ilim, irâde, kudret, işitme, görme, söz söyleme sıfatları Allah'a aittir. Ve bu sıfatlar insâna birer ayna olup, bu aynalarda esas sıfatlanan görülecektir. Tevhid-i Zat: Tevhid Mertebeleri'nin üçüncüsü Tevhid-i Zât yani Zât'ın birliğidir. Tevhid-i Zât, aynı zamanda fenâ makamlarının da sonuncusudur. Bu makama delil olarak Kur'an-ı Kerim'den şu âyetler verilir: "Allah'ın Vech'inden başka her şey helâk (yani yok) olucudur." (Kasas, 28/88); "Her şey fânîdir (yok olucu ve geçicidir), ancak

Şeyh efendi bu noktada müridine şu tembihte bulunur: Tasavvuf yoluna koyulan bir kimse, önce kendi fiillerinin varlığından vazgeçer. Yani kendi fiillerinde fani olur ve Hakk'ın fiilleri ile baki kalır. Sonra kendi sıfatlarının varlığından vazgeçer. Yani kendi sıfatlarında fani olur ve Hakk'ın sıfatları ile baki kalır. Son olarak kendi zatının varlığından vazgeçer. Yani kendi zatında fani olur ve Hakk'ın zâtı ile baki kalır. Şeyh efendi, mektubunun devamında ise kalbe gelen havatır hakkında bazı bilgiler verir.³⁵

Daha sonra ise tasavvufta, letaif-i hamse olarak tabir edilen kalb, ruh, sır, hafî, ahfâ gibi kavramlar ve bunların nurları olarak kabul edilen kozmik renklerinden bahseder.³⁶

Şeyh Ahmed Efendi, tarikat yolunda müride lazım olan bu önemli bilgileri verdikten sonra mektubun devamında, müridinin irşadının tamamlanmasına az bir zaman kaldığını ima ederek kendisine icazet verme zamanının yakın olduğunu belirtir. Devamında, konuyu zikir meselesine getiren Şeyh efendi, yapılan zikirler ve onların sayıları ile ilgili bazı bilgiler verdikten sonra, içinde bulunulan zamanın dağdağalı olduğunu, insanları meşgul eden pek çok sorun olduğunu, bu yüzden insanların istenilen sayıda zikir çekmelerinin zor olduğunu, dolayısıyla bu işi imkânlar ölçüsünde yapmanın daha faydalı bir yol olacağını belirterek, kendisine icazetini yazıp gönderene kadar içinde bulunduğu makamın zikrine devam etmesini söyler.³⁷

Celâl ve Kerem sâhibi olan Allah'ın Vech-i bâkîdir." (Rahman, 55/26-27) Tevhîd-i Zât'ın idrâkine kaynaklık eden düşünce: "Lâ mevcûde illâ Hû", "O'ndan başka varlık yoktur" ifâdesidir. <http://www.insanligacagi.org.tr/tevhid-mertebeleri/> Erişim tarihi: 12.08.2017

- 35 Havâtır, tasavvuf terminolojisinde "sâlikin kalbine Hak'tan, melekten, nefisten veya şeytandan gelen hitaplar, sesler" anlamında kullanılmıştır. Hiçbir vasıta olmadan doğrudan doğruya Allah'tan gelen hitaba Rabbânî veya Hakk'îni hâtır, melekten gelene ilham veya melekî hâtır, nefisten gelene hâcis (çoğulu hevâcis) veya nefsânî hâtır, şeytandan gelene de vesvese veya şeytânî hâtır denir. Süleyman Uludağ, "Havatır" *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997, XVI, 526; İsa Çelik, "Tasavvufî Düşünce'de Havatır", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. II, S. 1, 2002, s. 161.
- 36 Letâif-i hamse konusu, Müceddiyye'nin kurucusu İmâm-ı Rabbânî tarafından tarikatın seyrü sülûk metodu olarak temellendirilmiştir. Ona göre insanda beşi halk, beşi de emir âlemine ait on latife (letâif-i aşere) vardır. Halk âlemine ait latifeler, anâsır-ı erbaa dediğimiz hava, su, toprak, ateş ile nefistir. Emir âlemine ait latifeleri de kalp, ruh, sır, hafî, ahfâ şeklinde sıralayan İmâm-ı Rabbânî, Nakşibendiyye tarikatında seyrü sülûkün kalp latifesinden başlayarak emir âlemine ait bu beş latife ile (letâif-i hamse) sürdürülmesi usulünü ortaya koymuştur. Letâif-i hamse en dışta kalp, en içte ahfâ olmak üzere tasavvur edilir. Kalp latifesinin bedenle yani maddî âlemlerle, ahfâ latifesinin Cenâb-ı Hak'la irtibatı bulunduğunu, kalbin bir yönünün maddî âleme, bir yanının ulvî âleme dönük olduğunu düşünen bazı Nakşibendî şeyhlerine göre bu beş latife arasında zâhir-bâtın ilişkisi vardır. Dıştaki içtekinin zâhiri, içteki dıştakinin bâtını ve hakikatidir. Bu görüşte olanlara göre her latife diğerinden farklıdır, yani latifeler arasında farklılık özdedir. Öte yandan letâif-i hamsenin aynı latifelerin mertebelere göre değişen isimleri olduğu, bazı mertebelere ona kalp, beşeri kayıtlardan kurtulup saf olduğunda ruh, safılık artınca sır, daha da olgunlaşınca hafî dendiğini, letâifte öz itibarıyla farklılık bulunmadığını söyleyenler de vardır. Daha geniş bilgi için bkz. Osman Türer, "Letâif-i Hamse", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2003, XXVII, 143.
- 37 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 41-48.

2.5. Beşinci Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçuri, beşinci mektubunda, Muhammed İhsan Oğuz'a, Nakşibendiye yolunda yürümek ve bu yola girenleri bilinen usul üzerine yönlendirip ilerleterek maksada ulaştırmak maksadıyla zâten ve sıfâten Resul-i Ekrem Efendi'miz Hazretleri'nin ve silsile büyüklerimizin izin ve emirleri üzerine icazet verildiğini, kendisinin de onlar adına bu icazeti göndermek üzere yazdığını belirtir.³⁸

Şeyh efendi bu mektubunda, müridinin artık neşre muvaffak olacağını, güçlüklerle karşılaştığı her durumda kendisine başvurabileceğini ve haberleşmelerinin devam edeceğini belirtir. Bununla beraber, yaşının ilerlediğini, artık doksan yaşında bir pir-i fani olduğunu, eğer ecel kendisine eman verirse belki o tarafa gidip kendisini ziyaret edebileceğini ifade eder.

Şeyh efendi, mektubun son kısmında yine zikir konusuna değinir ve zikir çekerken her yüz adedin başında bütün içtenliği ile "İlahî Ente maksûdî ve rızâke matlûbî"³⁹ sözlerini söylemesi gerektiğini belirterek, bu amele de gücüne göre çalışması gerektiğini, zira insana gücünün üzerinde yükümlülük olmayacağı ayetle sözünü bitirir.⁴⁰

2.6. Altıncı Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçuri, müridine gönderdiği altıncı mektubunda, hem seyr u sülûk yolundaki ilerlemesinin gerçekleştiğini, hem de manevî yolculuğu boyunca nefis ve şeytan cihetinden gelecek olan tehlikelerden halas olduğunu ifade eder. Şeyh efendi, bu yolun tehlikelerle dolu olduğunu, bununla beraber mürşidin manevî gücünün yola gireni irşad edip sonuca ulaştırmada etkili olduğunu söyler.

Şeyh Ahmed Efendi, müridinin hızlı bir şekilde sülûkunu tamamlamasının bir diğer sebebi olarak Ümmü'l-Küll (Müminlerin Annesi Hazreti Hatice) validemizin kendisini özel olarak kabul edip saadet topluluğuna kaydettirmiş olmasına bağlar.⁴¹

Şeyh efendi, mektubunun son kısmında konuyu yine zikir meselesine getirir ve vücudun letafet kazanmasından sonra tekrar "La İlahe İllallah" zikri-

38 İcazetname, yedinci mektupla beraber kendisine gönderilir.

39 Allah'ım, niyetim ve amacım Senin kulluğun, isteğim ise Senin hoşnutluğundur.

40 "Allah, bir kimseye gücünden fazla bir şey yüklemez" Bakara, 2/286.

41 "Ümmü'l-Küll", Müminlerin Annesi Hazreti Hatice Validemizdir. Zira Peygamber efendimizin soyu, bu mübarek validemizden dünyaya gelmiş ve devam etmiştir. Bundan dolayı bütün seyyidlerin, pirlerin, büyüklerin ve hatta herkesin en büyük annesidir. Şeyh efendi, "Ümmü'l-Küll" isminin kendisine ilham yolu ile bildirildiğini ifade eder. Bkz. Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 51.

ne dönmesini ve bunu günde en az 300 defa söylemesini tavsiye eder. Şeyh efendiye göre bu zikir, dil ile kalp arasında olup, dilin hareketi ve kalbin tasdiki üzerinedir. Bu zikir aynı zamanda rahmet yağmuru gibi latifelere damla damla iner ve indiği yerde marifet filizlenir. Dolayısıyla vücudun tamamı bu zikre lisan olur.⁴²

2.7. Yedinci Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçuri, bu mektubunda, müridinden ve oradaki ihvanlarından vazife ve zikre devam etmelerini, ihlas ve muhabbete önem vermelerini, Hz. Peygamberin sünnetine sarılmalarını, temizliğe ve güzel ahlaka riayet etmelerini, Allah'ın takdir ve kazasına razı olmalarını ve bir de birbirlerini içten ve gönülden sevmelerini tavsiye ediyor.

Şeyh efendi, mektubunda, müridinin, tasavvuf yolunda yaşadığı bazı hal-lerin hikmetini anlatır, ardından bu yolda insanın hatır ve hayaline gelmeyen birçok şey ile karşılaşabileceğini, bu yüzden kendisine açılıp arz olunan hususları kabul ettim deyip geçmesini tavsiye eder.

Şeyh efendi, müridinin bu makamda nefiy ve isbat zikrine devam etmesini, bunun sonucunda kendisine üç konak belireceğini, birinci konağın "Fenâ" makamı, yani nefsanî varlık ve benliğinden geçme âlemi, ikinci konağın, "Cezbe" makamı, yani manevî coşku ve çekilme âlemi, üçüncü konağın ise "Kabz" makamı, yani Allah'ın yüceliği karşısında korku ve ürperme âlemi olduğunu ifade eder. Buna göre yolun yolcusu, Fenâ âlemine gelirse, "La İlahe İllallah", Cezbe âlemine gelirse, "Allah", Kabz âlemine gelirse "Hû" zikrine devam etmelidir.

Şeyh Ahmed Efendi'ye göre yolun yolcusuna bu üç basamak her zaman lazımdır. Eğer kişi kendini Fenâ âleminde görürse, "La İlahe İllallah" zikrine devam eder. Eğer Cezbe âleminde görürse, "Allah" ismi ile zikreder. Eğer Kabz âleminde görürse bu defa da "Hû" zikrine devam eder. Çünkü "La İlahe İllallah" zikri kalbe kuvvet verir. "Allah" zikri, ruha kuvvet verir. "Hû" ism-i şerifi ise sırta kuvvet verir. Zira sırları çözmek, kalb ile makamlara yükselmek ruh ile Hakk'ın huzuruna ermek ise sır ile olur. Bu yüzden müridine, içinde bulunduğu makamın durumuna göre bu üç zikre devam etmesini önerir.

Mektubun devamında müridinin şimdilik "La İlahe İllallah" zikrine devam etmesini, bir müddet sonra ise Sultanî zikre devam etmesini tavsiye eder.⁴³

42 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 51-52.

43 Zikir, kalpte iyice yerleşirse nefes alıp vermek gibi tabii hale gelir. O zaman insan istese de zikirden uzak kalmaz. Bu hale ulaşan insan yerken, içerken, gezerken, çalışırken, konuşurken, yatarken, kalkarken kalbiyle devamlı Allah'ı zikreder. Zikrin bu derece bütün vücuda yayılmasına sultanî zikir veya devamlı zikir ismi verilmektedir.

Sultanî zikirden, murakabenin çeşitlerini kastettiğini, bunların da “Ehadiyyet, Maiyyet, Akrebiyyet, Ferdaniyyet, Samedaniyyet ve Vahdaniyyet” murakabeleri olduğunu ifade eder.⁴⁴

Ehadiyyet ve Maiyyet murakabelerinin zikrinin “La Ma’bûde İlla Hû”, Akrebiyyet ve Ferdaniyyet murakabelerinin zikrinin, “La Maksûde İlla Hû”, Samedaniyyet ve Vahdaniyyet murakabelerinin zikrinin ise “La Mevcûde İlla Hû” olduğunu belirtir. Daha sonra, müridine, bu zikirlerden hangisinin o an içinde bulunduğu halet-i ruhiyesine uygunsu onunla meşgul olmasını tavsiye eder.

Şeyh Ahmed Efendi, müridine zikir ile ilgili olarak ayrıca şu tavsiyelerde bulunur: Dil ile zikir, bazı vakitlerde huzura engel olur. Sen huzurda olunca, dil ile zikre gerek kalmaz. Huzur ehline dil ile zikir gerekmez. Çünkü dil hareket ederse, kalbin kapısını kapatır. Böyle kimselere bunu yapmak, sorumluluk getirir. Zira bu durum onları huzurdan uzaklaştırır. Zikir, ehil olmayan kimselere gerekir. Çünkü ancak dil ile yapılan zikirle Allah, onların hatırına gelir. Bu yüzden bu tür kimseler için dil ile yapılan zikir daha faziletlidir. Huzur halinde olanlara ise tesbih çekip dil ile zikir yapmak gerekmez. Zira bunların meşguliyeti huzurdur.

Şeyh Ahmed Efendi, bu mektubunda, mürşidi Şeyh Ali Sebtî'nin hem Mevlana Halid-i Bağdadî'den, hem de Üveysilik yolu ile Şeyh Abdullah Dehlevî'den icazetli olduğunu belirtir.

Son olarak müridine, bundan böyle Cuma veya Salı geceleri Hatme-i Hâcegan yapmalarını tavsiye ederek, Hatmenin nasıl yapılacağını mektubunda izah eder ve ardından da kendisine yazdığı icazetini gönderir.⁴⁵

2.8. Sekizinci Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçurî, bu mektubunda hem müridinde, hem de orada bulunan ihvanlarında misal âleminde meydana gelen bazı hallerin doğru olduğunu ve bunların aynı zamanda birer ilahî lütuf olduğunu belirttiğinden sonra, tasavvuf yolunun bütün büyüklerinin söz ve fiilleriyle maddî ve manevî âlemde kendilerine rehberlik yaptıklarını bildirip onları tebrik eder.

44 Burada amaç her bir ismi, manasına uygun şekilde düşünerek murakabe yapmaktır. Mesela Murâkabe-i Ehadiyyette, İhlâs suresi ile burada geçen Ehadiyyet ve Samedaniyyet kavramları ile Allah'ın teklîği düşünülür. Murakabe-i Maiyyette, “Her nerede olursanız, O sizinle beraberdir” (Hadid, 57/4) âyet-i kerimesinin anlamı, Murâkabe-i Akrebiyyette, “Biz ona şah damarından daha yakınız” (Kaf, 50/16) âyet-i kerimesinin manası, Murâkabe-i Muhabbette ise “Hem Allah onları sever, hem de onlar Allah'ı severler” (Maide, 5/ 54) mealindeki ilâhî kelâmın anlamı düşünülür.

45 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 53-72.

Şeyh efendi, burada sözü tekrar daha önce bahsettiği murakabe hallerine getirerek, Ehadiyyet, Maiyyet, Akrebiyyet, Vahdaniyyet, Ferdaniyyet ve Same-daniyyet gibi murakabe ve hallerin hepsinin müridinde tecelli ettiğini belirtir. Bundan sonra kendisine artık yükseliş ve iniş gerekli olduğunu, bu durumda da kendisinde korku ve ümit, darlık ve genişlik, tasa ve sevinç, yakınlık ve uzaklık, aydınlık ve karanlık gibi hallerin hepsinin meydana geleceğini, bun-ların tamamının da birer ilahî tecelli olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtir.

Şeyh Ahmed Efendi, burada konuyu seyr u sülûk meselesine getirir ve müridinin Seyr illallah ile Seyr fillah hallerini aştığını, aynı zamanda Fiillerin, Sıfatların ve Zatın fenâ hallerinin de kendisinde gerçekleştiğini belirtir.⁴⁶

Şeyh Ahmed Efendi, müridinin bundan sonra artık daimî huzur haline devam emesi gerektiğini, zira bütün murakabe ve hallerin huzur halinde var olduğunu, bununla beraber özellikle Fillerin, Sıfatların ve Zatın tevhidi ile bu hallere ilişkin “La Ma'bude İlla Hû”, La Maksude İlla Hû” ve “La Mevcude İlla Hû” gibi zikirlerden hal ve yaratılışına uygun olanlara da devam etmesinin faydalı olacağını tavsiye eder.

Şeyh Ahmed Efendi, müridinin nefsi ile ilgili şikâyeti hususunda ise, nef-sinden şikâyet etmesinin gerekli bir durum olduğunu, zira nefsini bilen ancak Rabbini bilebileceğini belirtir. Şeyh efendiye göre Has kulların diğerlerin-den derece olarak fark ve üstünlüğü, yükseliş ve inişi, Cenab-ı Hakk'a sevgi ve özlemlerine göredir. Bu yüzden bu makamlara ve kademelere yükseliş ve iniş artık daimî ve ebedî huzura bağlıdır.

46 Tasavvuf ve tarikata giren kimsenin manevi eğitimini tamamlayıncaya kadar yapacağı manevi yolculuğun dört mertebesi vardır. Birinci mertebeye “seyr-i ilallah” (Allah'a yolculuk) denir. Bu mertebenin özü, nefs menziline kalkıp gerçek varlığa (Allah'a) doğru yürümektir. Bu yolculuk, şoklukta (kesret) birlik (vahdet) kavrandığı zaman sona erer. Seyr-i ilallah, kalbi mümkün varlıkların bilgisinden boşaltarak Vacibül-Vücut'un (zorunlu varlık) bilgi-si ile doldurmakla sonuçlanır. Bu yolculuğun sonunda salık Allah'ta yok olur, “fenafillah” derecesine yükselir. Manevi yolculuğun ikinci mertebesine “seyr-i fillah” (Allah'ta yolculuk) denir. Bu seyr sırasında salık Allah'ın nitelikleriyle (sıfatlarıyla) donanır; Allah'ın isimleriyle gerçeklik kazanır. Buna karşılık bütün beşerî nitelikleri yok olur. Evrenin üzerindeki perde kalkar, ilm-i ledün denilen gizlilikler bilgisi, hakikatler bilgisi salike açılır. Salık bu seyrin sonunda “bekabillah” denilen Allah'ta var olma durumuna ulaşır. Seyr ü sülûkün üçüncü mertebesi “seyr-i ma-Allah” (Allah ile yolculuk) adını alır. Bu seyr sırasında ikilik ortadan kalkar; salık ilahi teklik makamı olan Ahadiyyet'e ulaşır. Bu makam mutasavvıflar tarafından “Kâbe kavseyni ev edna” (İki yay kadar ya da daha az) en-Necm, 53/9) makamı olarak da anılır. Manevi yolculuğun dördüncü mertebesini “seyr-i anillah” (Allah'tan yolculuk) oluşturur. Bir anlamda Allah'a yükselen salikin dönüş yolculuğunu dile getiren bu seyr, birlikte çokluğa (vahdetten kesrete) geri gelişir. Diğer bir deyişle talipleri aydınlatmak, irşad etmek, onlara yol göstermek için Allah'tan halka dönüştür. Bu yolculukla ulaşılan makama “beka ba'de'l-fena” (yokluktan sonra var olma), “sahv ba'del-mahv” (yokluktan sonra kendine gelme) ve “fark ba'del-cem” (birlikten sonra ayrılık) gibi adlar da verilir. Dört manevi yolculuktan ilk ikisi saliki velayet (velilik, Allah dostluğu) makamına ulaştırır. Son iki yolculuk ise salikin müşşidlik yetkisini kazanması için zorunludur. Geniş bilgi için bkz. <http://samil.ihya.org/ansiklopedi/seyr-u-suluk.html>. Erişim tarihi: 10.08.2017.

Şeyh efendi, müridine, nefisine karşı nasıl davranması gerektiği hususunda şu tavsiyede bulunur: Artık Hakk'a muhabbet edip nefisle savaşacaksın. Zira nefis dediğin alçak bir düşmandır. Bu alçak düşmana karşı âcizlik göstermek akıl işi değildir. Düşmanla mertçe mücadele etmek gerekirken âcizlik gösterirsen o zaman da yenik düşersin. Zira hiç kimse bu cihadın dışında değildir ve insanın şerefi bu cihad sayesinde. Çünkü nefsi olmayanın iyilik ve kötülüğü yoktur ve artık o işe yaramaz bir varlıktır.

Şeyh efendi, son olarak kendisine Hatme-i Hâcegân ile ilgili sorulan bir suale cevap verir ve Hatme-i Hâcegânın, tasavvuf hocaları zincirinin baş halkası olan Abdulhalık Gucdüvânî Hazretlerinin eserlerinden olduğunu, bunu da Hızır Aleyhiselamın kendisine öğretmiş olduğunu ifade eder.⁴⁷

2.9. Dokuzuncu Mektup

Şeyh Ahmed Çapakçurî, bu mektubunda İmam-ı Rabbanî'nin *Mektubat*'ının okunmasının faydalı olacağını, özellikle şeriat, tarikat, hakikat ve marifet gibi konularda istifade edilmesi gerektiğini ifade eder. Tasavvuf yolunun yapısının üç şart üzerine kurulduğunu, bunların da sırasıyla Edeb, İhlas ve Muhabbet olduğunu, bu şartları taşıyan bir kulun artık aşk denizinin dalgıcı olduğunu belirttikten sonra bu üç şartı da sende mevcut görüyorum diyerek müridine iltifat eder.

Şeyh efendi, konuyu tekrar nefis meselesine getirerek, "Nefsini bilen Rabbini bilir" hadisinin sırrını bir derece açıklamak üzere şu izahları yapar: Cenab-ı Hak önce çok temiz ve kudsî bir şekilde ruh cevherini yarattı ve onu bilinmekten gizledi. Bu yüzden ayette: "*De ki ruh Rabbimin bildiği bir iştir*"⁴⁸ buyurdu ve ruhu nitelendirmekten uzak kıldı. Cenab-ı Hak, bu ruhtan ikinci bir cevher yarattı ve onu, "Nefs-i Natıka" yani insanın düşünüp konuşan özü diye isimlendirdi ve bu cismi onunla şenlendirdi. Bu nefsi natıka ise her ne ile ilişki içerisine girerse onunla bilinir. Meselâ kristal bir bardağa hangi renkten su doldurursan bardak o renkte görünür. Aynen bunun gibi, insan da kendi iradesini neye kullanırsa o yönde tanınır. Bu yüzden bu nefsi natıka ile devamlı mücahede etmek lazımdır ki güzel ahlak ile ahlaklısın.

Şeyh Ahmed Efendi, mektubunda, nefsin pek çok şubesinin olduğunu, eğer nefse karşı âcizlik gösterilirse bu durumun vesveseye yol açacağını, bu yüzden nefse karşı her zaman mertçe mücahede etmek lazım geldiğini belirtir. Daha sonra, müridine manevî bir işaretle nefsin bu tehlikesine dikkat et-

47 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 73-79.

48 İsrâ, 17/85.

mesi gerektiğini, aksi takdirde tehlikeye girme riski olduğunu, ancak müridi için tehlikeli durumun geçtiğini ve artık emin olduğunu ifade ettikten sonra sırasıyla nefsin yedi mertebesini izah eder.

Şeyh efendi, nefsin hakikat, yapı ve özellik olmak üzere üç şekilde bilinebileceğini belirttikten sonra, nefsin ruh ile cisim arasında vasıta olmasının yanında daha başka hususiyetlerinin de bulunduğunu, en büyük özelliğinin ise zaafarla donatıldığından dolayı sürekli kötülüğü emrettiğini, bu yüzden nefse hiçbir zaman güvenilmemesi gerektiğini, onunla sürekli mücahede etmek lazım geldiğini belirtir.

Şeyh efendi, rüyada müridine verilen asa, post, taç ve hırkanın artık irşad ile görevlendirildiği anlamına geldiğini, bundan böyle neşriyata devam etmesi gerektiğini, Hz. Peygamber'in izni ve bu yolun büyüklerinin ruhsatı üzere irşad ile görevlendirildiğinden dolayı kendisinin de tam icâzetnâmeyi yazarak gönderdiğini ifade eder. Şeyh efendi, mektubunda silsile büyüklerinin isimlerini zikrettikten sonra kendisine yazdığı tam icâzetnâmeyi de gönderir.⁴⁹

Sonuç

Şeyh Ahmed Çapakçuri, 1830 tarihinde Bingöl merkeze 20 km. mesafede bulunan Kur (Dikme) köyünde dünyaya gelmiştir.

Tasavvuf ve tarikat yolundaki ilmîni, Palu'da Şeyh Ali Sebtî'nin yanında tamamlamıştır.

Şeyhinin vefatından sonra manevî bir işaret üzerine Harput'a hicret etmiş ve uzun bir müddet burada ilim ve irşad faaliyetlerinde bulunmuştur.

Daha sonra yine bir işarete binaen on yıla yakın Urfa'nın Siverek ve Viranşehir ilçelerinde faaliyetlerde bulunmuştur.

Birinci dünya savaşında Ruslar Elazığ'a doğru ilerleyince talebesi Hacı Tevfik kendisine bir mektup yazarak ne yapmaları gerektiği hususunda fikrini sormuş, o da Harput'tan ayrılmayın, Ruslar bundan ötesine geçemezler demiş ve gerçekten de Ruslar birkaç gün sonra da geri dönmüşler. Kendisi de çok kısa bir süre sonra Harput'a gelerek ilim ve irşad faaliyetlerine kaldığı yerden devam etmiştir.

Şeyh Ahmed Efendi, ömrünün sonlarına doğru gördüğü bir rüya üzerine kendisine mektup yazarak intisab etmek isteyen Kastamonulu Hattatzâde Muhammed İhsan Oğuz Efendi'yi, yazdığı mektuplarla irşad etmiştir.

49 Oğuz, *Tasavvuf Yolunda Manevî Cihad*, s. 80-97.

Şeyh efendi, yazdığı mektuplarda, müridine nasıl hareket edeceğini, hangi zikirleri ne kadar çekmesi gerektiğini, yaşadığı bazı manevî halleri, gördüğü rüyaları, tarikatta tevbe, rabıta, zikir, murakabe, nefis mertebeleri ve bunların özellikleri ile ilgili pek çok hususu izah etmiştir.

Bu mektuplarla İhsan Oğuz seyr u sülükünü tamamlamış ve icazetname-sini almıştır. Bu şekilde Halidî-Nakşi yolu Muhammed İhsan Oğuz vasıtası ile Kastamonu ve çevresinde yayılmıştır.

Ömrünün zahidâne bir şekilde ibadet ve kullukla geçiren Şeyh Ahmed Çapakçuri, Hicri 1340 (Miladi 1921) Rebiü'levvel ayının 24. Cuma günü akşamı vefat etmiştir. Kabri Harput Ulu Camii'nin bahçesinde-dir.

Kaynakça

- Algar, Hamid. *Nakşibendilik*, haz. A. Cüneyd Köksal, İnsan Yayınları, İstanbul 2007.
- Aydoğmuş, Günerkan. *Harput Kültüründe Din Âlimleri*, Manas Yayıncılık, Elazığ 2009.
- Ayış, Mehmet Şirin, "Bingöl ve Çevresinde Halidilik", *Mevlânâ Halid-i Bağdadi ve Halidiliğin Bingöl Çevresi Üzerindeki Etkisi (Ulusal Sempozyum)*, Bingöl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, 4-5 Mayıs, Bingöl 2017.
- _____. *Tarikat Adabı: Muhammed b. Hasan es- Semennûdî'nin Hayatı Eserleri ve Tarikat Âdabı İle İlgili Görüşleri*, Rağbet Yayınları, İstanbul, 2015.
- Bruinessen, Martin Van, *Ağa Şeyh Devlet*, İletişim Yayınları, İstanbul 2003.
- el-Çani, Sebahattin, *Ulemauna mine'l-müderresine fi'l-karni'l-işrine*, Daru'r-Ravda, İstanbul 2016.
- Çelik, İsa, "Tasavvufi Düşünce de Havatur", *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C. II, S. 1, 2002.
- el-Hânî, Muhammed b. Abdullah, *Behcetü's-Seniyye: Nakşibendiyye Âdabı*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2011.
- Haydari, İbrahim Fasih, *Büyük Doğu Meccdü't Talid: Mevlana Halid-i Bağdadi'nin Hayatı, Halifeleri ve Menkıbeleri*, Semerkand Yayınları, İstanbul 2011.
- <http://www.insanligacagri.org.tr/tevhid-mertebeleri/> Erişim tarihi: 12.08.2017
- <http://samih.ihya.org/ansiklopedi/seyr-u-suluk.html>. Erişim tarihi: 10.08.2017.
- Kavak, Abdulcebbar, "Halidiyye Medreselerinin Anadolu'daki İlmî ve Kültürel Hayata Katkıları", *Medrese ve İlahiyat Kavşağında İslami İlimler Sempozyumu*, Bingöl 2013.
- _____. *Mevlâna Halid-i Nakşibendî ve Halidilik*, Nizamiye Akademi Yayınları, İstanbul 2016
- Kıyak, Abdulkadir, *Elazığ Evliyaları*, (Tarih Bilincinde Buluşanlar Derneği) Yay, İstanbul 2013.
- Memiş, Abdurrahman, "Oğuz Muhammed İhsan", *DİA*, TDV. Yayınları, İstanbul 2007.
- _____. *Halidî Bağdadi ve Anadolu'da Halidilik*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000.
- Muslu, Ramazan, "Bingöllü Bir Halidi Şeyhi: Şeyh Ahmed Çapakçuri", *I. Bingöl Sempozyumu*, Bingöl Belediyesi Kültür Yayınları, Bingöl 2014.
- Oğuz, Muhammed İhsan, *Tasavvuf Yolunda Mânevî Cihad*, Oğuz Yayınları, İstanbul 1998.
- _____. *İki Gavs-ı Enam: Şeyh Ali Sebtî ve Şeyh Ahmed El-Kürdî*, Necm Matbaası, İstanbul 1342.
- Sunguroğlu, İshak, *Harput Yollarında*, Elazığ Kültür ve Tanıtma Vakfı Yayınları, İstanbul 1958.

- Türer, Osman, "Letaif-i Hamse", *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2003.
- Uludağ, Süleyman, "Halidilik" (Anadoluda Halidilik), *DİA*, TDV Yayınları, İstanbul 1997.
- _____. "Havatır" *DİA*, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 1997.
- Yapıcı, Süleyman. *Aziz Şehrin Aziz İnsanları*, Elazığ Belediyesi Kültür Yayınları, Elazığ 2016.
- _____. *Palu: Tarih, Kültür, İdarî ve Sosyal Yapı*, Anıl Matbaa ve Ciltevi, Ankara 2004.
- Yılmaz, Sevim, *Muhammed İhsan Oğuz ve Tasavvuf Felsefesi* (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.

BİNGÖL ARAŞTIRMALARI

DERGİSİ

THE JOURNAL OF BINGOL STUDIES

Yıl 3, Sayı 1, Temmuz 2016

ISSN: 1309-369X